

Do podnikání se vrhají hlavně ženy

Od krize přibýlo v Česku desetkrát víc podnikatelek než mužů s živnostenským listem. Mohou si lépe plánovat svůj čas, než kdyby zůstaly v zaměstnání. Zákony jim ale často podnikání komplikují.

Budiček ve tři ráno, fakturování, převoz zboží z Pardubic do Brna, při zpáteční cestě nákup lahůdek u výrobce, naplnění dřevěných bedýnek a ještě překládání složení potravin do cizích jazyků. Pak čekají podnikatelku Evu Urbanovou asi tři hodiny spánku a probuzení do dalšího náročného předvánočního dne. „Letošní rok je pro mě zlomový, snažím se sehnat a zaučit brigádníky, jinak se upracuji“, přiznává zakladatelka firmy České bedýnky, která se dala na podnikání před čtyřmi roky, po jedenácti letech práce ve farmacii.

Zaměstnání opustila, když měla její malá dcera úraz a Urbanová se o ni potřebovala starat. Dala v práci výpověď, dostala odstupné a začala podnikat. Prodává dárkové bedýnky s lahůdkami od českých výrobců, které sama navštívuje a potraviny od nich pečlivě vybírá. Už loni její firma dosáhla obratu přes milion korun, uspěla v podnikatelských soutěžích, dostává zakázky od ministerstev a bedýnky posílá do zahraničí. Její příběh letos obletěl česká média a potvrzuje, že za podnikatelským úspěchem se skrývá velká dřina. Zvlášť když je podnikatelka matkou a neustále balancuje mezi prací a péčí o malé děti.

Počet podnikatelek v Česku roste rok od roku a jsou to právě ženy, kdo statistiky žene výš. Zatímco za posledních šest let přibýlo celkem 5541 podnikatelek, nárůst žen s živnostenským listem byl desetkrát větší, a to 54 063.

„Statistika je až do očí bijící, i proto jsme se rozhodli na téma zaměřit“, říká socioložka Markéta Švarcová. V Sociologickém ústavu Akademie věd ČR vede výzkumný projekt zaměřený na postavení podnikatelek na trhu práce. „Jejich nárůst pozorujeme od ekonomické krize. Je dobré nečkat se na statistiky přes růžové brýle a nenechat se uchlácholit tím, že máme zdravou ekonomiku, a proto spousta žen podniká“, podotýká Švarcová.

Významně roste množství podnikajících vysokoškolaček ve věku mezi třiceti a čtyřiceti lety. „Působí v oborech, pro které jsou často překvalifikované. To souvisí se současnou situací na trhu práce, která není přívětivá pro matky s malými dětmi. Jako cestu obživy proto mnohdy volí podnikání, díky tomu mohou být paními svého času“, popisuje Švarcová. Jen v necelých dvou procentech případů nastupuje na rodičovskou dovolenou muž. Péče o děti a mnohdy i starší příbuzné tak padá na ženy.

„V určitém věku, zejména po rodičovské dovolené, vyžadují pružnější pracovní dobu. A náš zákoník práce je neuskutečně nepružný. Zaměstnavatelé se nehrnou do zkrácených úvazků nebo sdílených pracovních míst“, upozorňuje i šéf Asociace malých a středních podniků a živnostníků Karel Havlíček.

Při podnikání se ale ženy pouští do velmi nejistého dobrodružství. Po čtyřech letech s živnostenským listem to potvrzuje i Urbanová. „První lekce přišla, když na mě doktorka pár měsíců po založení firmy obrátila monitor a řekla, že jsem těhotná. Měla jsem v tu chvíli malou dceru, na skladě přes sto tisíc korun v lahůdkách, sníženou imunitu. Nemohla jsem jezdit na trhy, sklad prošel, takže prvních sto tisíc letělo vzduchem“, popisuje své začátky.

Druhou lekci zažila loni před Vánoci, když její prodejnu, zřízenou v bývalé kolárně pardubické bytovky, včetně všech bedýnek připravených na Vánoce vytopilo prasklé odpadní potrubí. „Kalamita mě dohnala k chuti pokračovat dál. Leden až červen je ale boj o přežití a někdy i čas dotování. Letos jsem měla dvakrát tendence nechat se zaměstnat, pak mě ale zachránily zajímavé zakázky“, popisuje podnikatelka. Často prý přemýšlí, jestli jí její „třetí dítě“, tedy firma, příliš neválcuje. „Doporučuji všem ženám, aby občas vypnuly telefon a odstříhly se od sociálních sítí. Nežijeme jen prací, děti potřebují mít v matce vzor a cítit ji vedle sebe“, říká Urbanová. Podnikání rozjela z vlastních úspor, s pomocí a podporou manžela.

Rada žen se s živnostenským listem v ruce vydává pracovat k jednomu zaměstnavateli, ačkoliv je takzvaný švarcsystém ilegální. „Stále je to velice rozšířený fenomén, který je v některých oborech téměř výlučnou možností“, upozorňuje socioložka Švarcová a mezi příklady jmenuje realitní makléřství nebo pojišťovnictví.

„Něméně i podnikatelky vidí v práci na živnostenský list pro jednoho zaměstnavatele výhody. Často ale nedomýšlí důsledky, co se stane, když o zaměstnání přijdou, když budou ony nebo jejich děti nemocné či když zaměstnavatel nebude proplácet faktury“, podotýká Švarcová.

Podnikatelky nejčastěji působí v oborech nazývaných „ostatní činnosti“, kam spadají služby jako kadeřnictví, kosmetika a prodej domácích výrobků. „Nemusíme se na to dívat jen negativně. Velkou motivací pro vstup do podnikání mladých žen je často chuť po vlastní realizaci. Díky pobytu na rodičovské dovolené mají prostor najít, v čem by to mělo být“, upozorňuje socioložka.

S kolegy se zabývá hlavně čtyřmi kategoriemi podnikatelek, které jsou na trhu práce ohroženy nejvíce: čerstvé absolventky škol, ženy s malými dětmi vracející se na trh práce, ženy v předdůchodovém věku a podnikatelky původem z Ukrajiny. Socioložky s nimi pořizují rozhovory, hledají slabá místa v zákonech nebo daňovém nastavení a během příštího roku předloží výsledky zákonodárcům. Jeden z konkrétních příkladů znevýhodnění podnikatelek na trhu práce je chybějící ošetřovné. Pokud podnikatelkám onemocní

BELGICKÁ INSPIRACE

Dobré sladění pracovního a soukromého života nabízí v Evropě například Belgie. Letošní analýza socioložek z Akademie věd ČR uvádí, že země už před devíti lety zavedla takzvaný rodinný plán, který má nejenom motivovat ženy k podnikání, ale podpořit je i v jeho průběhu. Srovnává například rozdíly mezi rodinnými příspěvky pro podnikatele a zaměstnance nebo zavádí poukázky na pomoc v domácnosti. Na Slovensku zase může na mateřskou dovolenou nastoupit jak matka, tak otec dítěte.

nebo se zraní dítě nebo jiný příbuzný a ony o něj potřebují krátkodobě pečovat, nemají na rozdíl od zaměstnankyň nárok na tuto dávku, ačkoliv nemocenské pojištění platí.

„České právo také vůbec nepředpokládá, že by firmu se zaměstnanci mohla vést žena, která otěhotní“, upozorňuje dále Markéta Švarcová. Aby měla podnikatelka nárok na peněžitou pomoc v mateřství, musí podnikání přerušit. „Pak nemůže zaměstnancům fakturovat. U některých typů zaměstnání, třeba kreativních nebo uměleckých činností, ale podnikání leckdy stojí a padá s jednou osobou. Tudiž přerušit podnikání je nemožné“, upozorňuje Švarcová. Dodává, že ženy, které se chtějí starat o malé dítě a zároveň nechtějí propouštět zaměstnance a přicházet o klienty, se dostávají do pastí nevyhovujících zákonů.

Jak se ženám v Česku podniká, popsala také před třemi lety studie Evropského parlamentu. Ukázala, že mají v podnikání nízkou sebevědomost a zdráhají se riskovat. Zakládají proto mnohdy menší firmy než muži, s nižšími vstupními investicemi. V Česku taky chybí možnosti malých půjček určených na podnikání, lidé si proto často musí půjčovat „na sebe“, což s sebou nese větší rizika. Banky lidem svěrují spíš větší částky a obory, v nichž ženy podnikají, často považují za rizikové. Raději podporují půjčky na stroje a techniku než na služby.

V rozjezdu mohou pomoci investoři, i když i ti se zdráhají sázet na firmy stojící na jednom člověku. Jsou ale nápady, o něž se přetahují, například ten, za nímž stojí bývalé studentky medicíny Tereza Dvořáková a Hana Fořtová, které se pustily do podnikání ještě při škole. Ve své firmě Frusack přišly se sáčky, které lze opakovaně použít pro nákup ovoce či pečiva. Navíc se dají kompostovat. Bojují tak proti velké spotřebě plastových sáčků v supermarketech. Zájem projevil pět investorů. „Od jednoho jsme si vyslechly: ‚Holčičky, budete dělat tváře značky a moji ostří kluci to budou celé šéfovat. Necháme vám ve firmě poloviční podíl, ale bude se zmenšovat, jak poroste investice.‘ Nenechaly jsme se nasytit a vybraly jsme si investora, který nám věří a přistupuje k nám férově“, vzpomíná Fořtová.

Když se svou kamarádkou firmu zakládala, starala se bez partnera, jen s podporou rodiny, o malého syna a zároveň studovala vysokou školu. „Odvedla jsem syna do jeslí, odjela do školy a pak zdrhla do kanceláře, kde jsem seděla do pěti. Bylo to náročné, ale rok jsem to zvládala. Pak jsem se rozhodla vypustit medicínu“, říká žena, která si tehdy ani nezažádala o mateřský příspěvek, protože by se jí to kvůli byrokracii spojené s cizí národností otce a nízké výsledné částce prý ani nevyplatilo. „Bez podpory rodiny bych skončila na mizině“, připouští.

Markéta Švarcová

Eva Urbanová

Hana Fořtová
a Tereza Dvořáková

ZDÁNĹIVÁ ROVNOST

Socioložka Markéta Švarcová zkoumá, jaké mají podnikatelky postavení na trhu práce. Mezi nejohroženější skupiny patří podnikající vysokoškolačky nebo čerstvé absolventky jako Hana Fořtová a Tereza Dvořáková se svou firmou Frusack, nebo ženy s malými dětmi, jako je Eva Urbanová, šéfkou Českých bedýnek.

Foto: HN – Lukáš Ujčeský, Milan Bureš a Lukáš Bība